

УДК 347.447.52

DOI <https://doi.org/10.32837/chc.v0i43.443>

Приленський Ігор Генрихович,

аспірант кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ORCID ID: 0000-0002-0511-3798

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПАСАЖИРІВ ЗА ДОГОВОРОМ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПОВІТРЯНИМ ТРАНСПОРТОМ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Відповідальність як категорія цивільного права є однією з найбільш складних та найважливіших. Наразі існує багато наукових робіт, які присвячені інституту відповідальності загалом чи будь-яким його складникам.

У початковий період досліджень цієї сфери вчені намагалися сформулювати основоположні засади зазначеної категорії і лише набагато пізніше взялися за визначення самого поняття цивільно-правової відповідальності.

Слід зазначити, що для правопорушника у цивільно-правових відносинах, тобто боржника, негативним наслідком є його цивільно-правова відповідальність, відповідно до якої до порушника в інтересах зацікавленої особи, тобто кредитора, застосовуються встановлені законом або умовами договору санкції майнового характеру у вигляді відшкодування збитків, виплати неустойки або пені, штрафних санкцій тощо. Для застосування зазначених санкцій, передбачених цивільно-правовою відповідальністю, підставами виступають відповідні норми права і складу правопорушення. Зокрема, відповідно до положень законодавства такими підставами є: протиправна поведінка осіб, учасників цивільних правовідносин; негативний результат у вигляді завдання шкоди; причинний зв'язок між протиправною поведінкою і настанням шкоди; вина особи, яка вчинила протиправні дії, що призвели до заподіяння шкоди.

Водночас якщо розглядати цивільно-правову відповідальність у сфері транспортної діяльності, то вона має певні особливості, адже може застосовуватися й за відсутності вини особи, якщо протиправність поведінки такої особи буде

доведена, а вина буде припускатися. Наприклад, положення ст. 68 Закону України «Про автомобільний транспорт» передбачає «відповідальність залізниць за незбереження вантажу, багажу, вантажобагажу за умови доведення факту втрати, нестачі, псування, пошкодження в результаті незалежних від залізниць причин» [1]. Тобто вина припускається, а її відсутність треба довести.

Слід також звернути увагу на те, що в сфері транспортних відносин, згідно з цивільним законодавством України, цивільно-правова відповідальність носить компенсацийний характер, адже метою такої відповідальності є відновлення порушених майнових прав учасників цивільних правовідносин у транспортній галузі, а отже, розмір відшкодування завданої шкоди не може перевищувати розмір завданих збитків [1]. Однак зазначена відповідальність буде залишатися обмеженою, адже неотримані доходи відшкодуватися не будуть. Визначену позицію, на нашу думку, можна пояснити тим, що транспортна галузь не відноситься до прибуткової виробничої сфери, тоді як для розвитку економіки та забезпечення обороноздатності держави велике значення має продовження процесу виробництва товарів, а отже, законодавець вважає доцільним застосування обмеженої цивільно-правової відповідальності для транспортної галузі цивільно-правових відносин.

Метою статті є науковий аналіз загальних положень законодавства України для визначення особливостей цивільно-правової відповідальності пасажирів в сфері перевезень повітряним транспортом згідно з законодавством України.

Стан дослідження теми. Проблеми цивільно-правової відповідальності досліджувалися такими вченими, як С.М. Бервено, М.І. Брагінський, А.А. Верховець, В.П. Грибанов, Л.Д. Донська, О.С. Іоффе, І.С. Канзафарова, О.О. Отрадна, В.А. Тархов, А.Л. Ткачук, С.А. Чванкін, а питання відповідальності у сфері перевезень висвітлювалися у працях таких дослідників, як С.С. Алексєєв, Л.Г. Артемюк, С.М. Бервено, М.К. Галянтич, В.П. Грибанов, О.В. Дзера, Г.В. Самойленко, О.М. Нечипуренко, Р.Б. Шишка.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У галузі транспортної діяльності існує багато особливостей цивільно-правової відповідальності, однією з яких є неоднаковість умов відповідальності процесу перевезення. Відповідальність перевізника, окрім випадків завдання шкоди внаслідок спричинення шкоди здоров'ю пасажирів або його загибелі, настає відповідно до положень Правил транспортного законодавства. Також за нормами транспортного законодавства відповідальність перед перевізником за порушення несе відправник, який також несе відповідальність і перед отримувачем, однак за нормами цивільного законодавства. Зазначене дає підстави стверджувати, що в такому разі виникає особливий порядок розгляду майнових спорів із питань порушень у транспортній сфері, зокрема в перевізному процесі. Водночас особливістю цивільно-правової відповідальності у транспортній галузі є й те, що відносинам у транспортній сфері притаманний особливий порядок висунення претензій із метою задоволення вимог потерпілої сторони, що є відмінним від усталеного порядку вирішення певних спорів у господарській діяльності.

Отже, зазначені визначення та особливості цивільно-правової відповідальності за порушення зобов'язань у транспортних перевезеннях дають підстави відокремлювати таку відповідальність від загальної цивільно-правової відповідальності. Вказане є наслідком нашарування суто галузевих норм, що враховують специфіку транспортної діяльності та її розвиток, можливості покриття збитків, заподіяних користувачам, та соціальну цінність у сфері економіки, на загальні цивільно-правові норми. Отже, всім комплексним галузям права притаманна наявність спеціальних правових норм.

Практика свідчить, що майже кожен другий укладений договір порушується на стадії його виконання. Іноді порушення є незначними або

ж сторони знають, що їм вдасться врегулювати свої відносини. У тих випадках, коли сторони не можуть дійти згоди, законом надається можливість застосувати наслідки порушення зобов'язань [2, с. 128].

Порушення зобов'язання проявляється через вчинення боржником протиправних дій, або, як ще говорять, протиправну поведінку боржника. Поведінка особи визнається протиправною, якщо така поведінка порушує норми права, незалежно від того, знала чи не знала особа про неправомірність своєї поведінки. Інакше кажучи, у понятті протиправності знаходить відображення тільки факт об'єктивної невідповідності поведінки учасника цивільного обороту вимогам законодавства. Нормами цивільного законодавства встановлені різні вимоги до поведінки учасників цивільного обороту.

Таким чином, у разі виникнення зобов'язання з адміністративного акта критерієм протиправності є невідповідність поведінки боржника змісту цього адміністративного акта. Якщо зобов'язання виникає з договору, то протиправною визнається поведінка боржника, який порушує умови договору. Якщо ж в основі зобов'язання лежить односторонній правочин, то протиправною буде поведінка боржника, яка не відповідає його умовам. Протиправна поведінка може виражатися у вигляді протиправної дії або протиправної бездіяльності. Бездіяльність лише в тому випадку стає протиправною, якщо на особу покладено юридичний обов'язок діяти у відповідній ситуації. Обов'язок діяти може виходити з умов укладеного договору.

Отже, дії боржника набувають протиправного характеру, якщо вони або прямо заборонені законом чи іншим правовим актом, або суперечать закону чи іншому правовому акту, договору, односторонньому правочину тощо.

Відповідно до договору повітряного перевезення всі учасники повинні дотримуватися загальних правил, про які не повинні забувати ні перевізники, ні їхні клієнти. Недотримання цих правил може обернутися додатковими проблемами і непередбачуваними витратами. Роль цивільно-правового договору значно посилюється у самостійній організації господарської діяльності суб'єктів товарно-грошових відносин. Зазначене свідчить про зростаючу соціальну цінність цивільного права у правовій державі і визначає його місце в системі правових галузей [3, с. 59].

Дійсність договору, як відомо, залежить від таких чинників, як здатність сторін до його укла-

дання, відповідність їх волі та волевиявлення, дотримання форми договору, спрямованість його на настання реальних правових наслідків, відповідність договору вимогам законодавства та моральним засадам суспільства. Нездійснення платежу за договором є порушенням умов виконання договору, а не його недійсністю. Порушення умов виконання договору та його недійсність спричиняють різні наслідки. Водночас сторони, які укладають договір, мають право обумовити настання або зміну прав та обов'язків обставиною, щодо якої невідомо, настане вона чи ні (відкладальна обставина) [4, с. 42]. Відповідно до ст. 212 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) в разі недобросовісного перешкоджання стороною, якій не вигідне настання відповідної обставини, відкладальна обставина вважається такою, що настала.

Суб'єктивні права, як і право, мають певні межі. Їх можна назвати природними межами суб'єктивних прав, або межами здійснення прав.

Зокрема, на думку Є.О. Харитонова, обсяг і межі цього права значною мірою визначають зміст цивільної правосуб'єктності, яка своєю чергою створює необхідні умови для набуття і реалізації різних суб'єктивних прав [5, с. 44].

За договором перевезення пасажирів, відповідно до ч. 1 ст. 910 ЦК України, «одна сторона (перевізник) зобов'язується перевезти іншу сторону (пасажирів) до пункту призначення, а в разі здавання багажу – також доставити багаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання багажу, а пасажир зобов'язується сплатити встановлену плату за проїзд, а в разі здавання багажу – також за його перевезення» [12].

Досить детально описані права й обов'язки перевізника та пасажирів у Правилах повітряних перевезень. Але і в цьому випадку має місце певне нівелювання позитиву, зумовлене тим, що це рівень підзаконних нормативно-правових актів, які можуть бути скасовані, що не сприяє захисту прав пасажирів та врегульованості правовідносин із повітряного перевезення.

За наявності у пасажирів особливих вимог до перевезення за станом здоров'я інформація про необхідні умови здійснення повітряного перевезення повинна бути надана перевізнику заздалегідь, на загальних підставах від трьох до однієї доби, залежно від ситуації, оскільки до основних обов'язків перевізника належить створення безпечних і комфортних умов для пасажирів [6, с. 187].

З метою захисту прав пасажирів як сторони договору мають бути закріплені імперативи разом із механізмом їхньої реалізації, зокрема, на рівні ЦК України та спеціальних законів. Свого часу висловлювалася думка про те, що межі є невід'ємною властивістю будь-якого суб'єктивного права, бо за відсутності таких меж право перетворюється на свою протилежність – свавілля, і таким чином взагалі перестає бути правом [7]. При цьому відзначалося, що визначення меж здійснення цивільних прав не є обмеженням цих прав (їх позбавленням).

Керуючись законодавством України, до суб'єктів правовідносин за договором повітряного перевезення належать авіаційний перевізник і пасажир.

До обов'язків пасажирів відноситься оплата за надання послуги повітряного перевезення. Пасажир своєю чергою завжди має право відмовитися від повітряного перевезення та отримати назад сплачену суму коштів. Повернення повної чи часткової виплати здійснюється в порядку, встановленому законодавством України. Відмова авіаперевізника визначається як відмова у перевезенні пасажирів або його багажу рейсом, незважаючи на його присутність для посадки на борт. Підстави для відмови у посадці чітко визначені Повітряним кодексом України (далі – ПК України). До таких підстав можна віднести охорону здоров'я, гарантування безпеки, неналежне оформлення необхідної для перевезення документації (паспорта, візи, квитка тощо) [8, с. 75].

Відповідно до Правил повітряних перевезень пасажирів і багажу «пасажир зобов'язаний зберігати квиток та інші перевізні документи до завершення процесу перевезення, а в разі виникнення у нього претензії – до часу її вирішення. Квиток та інші перевізні документи, що видаються пасажирів, повинні бути пред'явлені на першу вимогу уповноважених осіб перевізника» [9].

Також слід зазначити, що перевізник може відмовити у перевезенні чи подальшому перевезенні пасажирів (багажу) з метою гарантування безпеки польоту та виконання вимог застосованих законів або на підставі власних обґрунтованих рішень.

Окрім дотримання законних прав, що впливають з договору повітряного перевезення, пасажир водночас повинен додержуватися чинних на відповідному транспорті правил та бережливо користуватися майном перевізника. З метою забезпечення безпеки польотів, охорони життя і здоров'я пасажирів та членів екіпажу під час повітряних

перевезень здійснюється огляд пасажирів, їхньої ручної поклажі та багажу [4, с. 41]. Такий огляд проводиться в аеропорту чи міському аеровокзалі. Якщо пасажир в аеропорту відмовляється від огляду багажу, перевізник має право розірвати договір. За розірвання договору повітряного перевезення перевізник повертає плату за перевезення за вирахуванням встановленого збору.

Перевізник має право вимагати від пасажирів пред'явлення уповноваженим особам перевізника, представникам відповідних державних органів наявних документів на виїзд, в'їзд або транзит, належних довідок про стан здоров'я та інших документів, що вимагаються відповідно до законодавства. Перевізник має право самостійно зробити і залишити в себе копії або в будь-який інший спосіб зафіксовані дані, що містяться у наданих документах.

За перевізником закріплюється право відмовити в перевезенні пасажира, який не дотримувався чинних норм права, неналежно оформив документи, в якого відсутні віза, кошти, квиток у зворотному напрямку тощо. Перевізник має право змінювати тип повітряного судна без повідомлення про це пасажира та не відповідає за помилки й упущення в розкладах руху.

У разі затримки в перевезенні пасажир має право відмовитися від перевезення та вимагати від перевізника, з вини якого сталася затримка, повного повернення коштів, сплачених за нездійснене перевезення, та компенсацію за затримку, якщо вона перевищила допустимі строки.

Якщо затримка мала місце понад 3 години, перевізник повинен надати пасажиру за встановленими нормами безкоштовне харчування, проживання в готелі тощо. Водночас додаткові витрати пасажира понад норми, встановлені перевізником, пасажиру не відшкодовуються.

Укладаючи договір перевезення повітряним транспортом, пасажири певним чином потрапляють у залежність від перевізника. Це пов'язане з правовою природою договору, який має публічний характер. Окрім того, більшість пасажирів не досить обізнані у своїх правах на випадок скасування рейсу чи його затримки. В результаті цього порушуються права пасажирів на вчасне перевезення. Пасажири часто стикаються з певними перепонами в разі пред'явлення претензій безпосередньо авіаперевізникам. Нерідко такі скарги необґрунтовано відхиляються.

Щодо відповідальності за договором перевезення повітряним транспортом, то вона має свої особливості в правовому регулюванні. Така осо-

бливість зумовлена насамперед наявністю спеціального національного законодавства, а саме: ПК України і Правил повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу. Також варто зазначити, що міжнародні акти, які регулюють міжнародні перевезення та закріплюють безпеку авіаційних перевезень, мають значний вплив на становлення галузі повітряних перевезень [10].

Сторони договору повітряного перевезення за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків за договором або тих, що випливають з факту укладення договору, несуть матеріальну відповідальність.

Відповідно, пасажир несе відповідальність за будь-яку шкоду, завдану авіаперевізнику або особам, перед якими авіаперевізник несе відповідальність.

Наслідком такого є: по-перше, порушення, невиконання або неналежне виконання правил польотів і перевезень; по-друге, неповідомлення перевізнику інформації або повідомлення неправдивої інформації про свій багаж.

Пасажир самостійно несе відповідальність за отримання всіх потрібних документів: віз, дозволів тощо. Своєю чергою перевізник, відповідно до Правил повітряних перевезень, не нестиме відповідальність перед пасажиром за те, що пасажир не одержить такі документи чи не виконає такі застосовані закони [11, с. 428].

Наразі цивільне законодавство не містить положень, в яких визначається відповідальність пасажира за порушення правил перевезення. Однак у ст. 920 ЦК України зазначено, що «в разі порушення зобов'язань, які випливають із договору перевезення, сторони несуть відповідальність, встановлену за домовленістю сторін, якщо інше не визначено цим Кодексом, іншими законами, транспортними кодексами (статутами)» [12].

З огляду на це відповідальність пасажира за порушення правил перевезення має зазначатися у договорі перевезення пасажирів та багажу. Такий договір є публічним у разі користування пасажиром транспортом загального користування. Договір вважається укладеним із моменту придбання пасажиром квитка або багажної квитанції, дія договору завершується, коли пасажир прибув у місце призначення та залишив транспортний засіб.

Однак все ще не повністю вирішеним є питання відповідальності пасажира за порушення правил перевезення. Відсутність у пасажира посадкового квитка робить неможливим укладення договору між ним і перевізником. Але в Україні на

автобусних рейсах поширена практика перевезення пасажирів без квитка чи іншого документа, що підтверджує право на поїздки. В таких випадках виникає спірне питання про відповідальність перевізника, якщо пасажиру буде завдано моральну чи матеріальну шкоду, оскільки договір не є укладеним.

Аналіз законодавчої бази, а саме транспортних статутів, кодексів, Правил перевезень пасажирів, свідчить про відсутність у законодавстві єдиних підходів до регулювання цивільно-правової відповідальності пасажирів під час перевезення різними видами транспорту. На сучасному етапі правове регулювання відповідальності за шкоду, заподіяну під час повітряного перевезення, на думку низки авторів, потребує вдосконалення, більш детальної регламентації.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Цивільно-правова відповідальність є негативним наслідком для правопорушника у цивільно-правових відносинах, тобто боржника, відповідно до якої стосовно порушника в інтересах зацікавленої особи застосовуються встановлені законом або умовами договору санкції майнового характеру.

Щодо цивільно-правової відповідальності у сфері транспортної діяльності, то вона має певні особливості, адже може застосовуватися і за відсутності вини особи, якщо протиправність пове-

дінки такої особи буде доведена, а вина буде припускатися.

Через те що метою відповідальності у сфері транспортних правовідносин є відновлення порушених майнових прав учасників правовідносин, вона носить компенсаційний характер. Визначено, що, відповідно до договору повітряного перевезення, всі учасники повинні дотримуватися загальних правил. Недотримання умов договору може обернутися додатковими проблемами і непередбачуваними витратами.

Встановлено, що в разі порушення зобов'язання, яке виникає з договору, протиправною визнається поведінка боржника, який порушує умови договору.

Проаналізувавши норми законодавства, доходимо висновку, що пасажир самостійно несе відповідальність за отримання всіх потрібних документів: віз, дозволів, тощо. Відповідальність пасажирів за порушення правил перевезення має зазначатися в договорі перевезення пасажирів та багажу.

Договір вважається укладеним з моменту придбання пасажиром квитка або багажної квитанції, дія договору завершується, коли пасажир прибув у місце призначення та залишив транспортний засіб. Для забезпечення належного виконання договору повітряного перевезення необхідно здійснювати послідовні і взаємопов'язані дії, що обумовлені у договорі перевезення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про автомобільний транспорт : Закон України від 23 лютого 2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 32. Ст. 273.
2. Чванкін С.А. Правові наслідки порушення зобов'язань. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. С. 128–132.
3. Самойленко Г.В. Цивільно-правова характеристика договору перевезення пасажирів як споживчого договору. *Вісник Запорізького національного університету*. № 3. С. 58–65.
4. Артемюк Л.Г. Особливості договору перевезення пасажирів і багажу повітряним транспортом. *Право України*. 2012. № 2. С. 41–45.
5. Харитонов С.О. Правове регулювання перевезень в Україні : навч. посібник. Харків : Освіта, 2006. 250 с.
6. Бортник Н.П. Договір перевезення пасажирів та багажу в міжнародному приватному праві. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2014. № 807. С. 187–191.
7. Грибнов В.П. Захист прав за договором перевезення. URL: <http://www.twirpx.com/file/1740303/>
8. Оніщенко О.В. Договір повітряного перевезення: деякі цивільно-правові аспекти. *Юридичний вісник*. 2011. № 4 (13). С. 75–81.
9. Правила повітряних перевезень вантажу : Наказ Міністерства інфраструктури України № 728 від 30 листопада 2012 р. *Офіційний вісник України*. № 4.
10. Конвенція про шкоду, заподіяну іноземними повітряними суднами третім особам на поверхні. URL: http://www.aviadocs.net/icaodocs/Docs/7364_ru.pdf.
11. Табачник Д.В. Повітряне право : навч. посібник. Дрогобич : Коло, 2011. 550 с.
12. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.

Приленський Ігор Генрихович

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПАСАЖИРІВ ЗА ДОГОВОРОМ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПОВІТРЯНИМ ТРАНСПОРТОМ В УКРАЇНІ

У статті надано загальну характеристику цивільно-правової відповідальності пасажирів за договором перевезення повітряним транспортом в Україні. Визначено, що цивільно-правова відповідальність настає за порушення зобов'язання, а воно проявляється через вчинення боржником протиправних дій, або, як ще говорять, протиправну поведінку боржника. Протиправною визнається така поведінка, яка порушує норму права, незалежно від того, знав чи не знав правопорушник про неправомірність своєї поведінки.

Цивільно-правова відповідальність застосовується за порушення зобов'язань сторонами договору повітряного перевезення. Підстави і випадки застосування цивільно-правової відповідальності за порушення транспортних зобов'язань регламентуються ЦК України, Законом України «Про транспорт» та іншими законами, транспортними кодексами і статутами, а також відомчими актами Міністерства інфраструктури України.

Розглянуто особливості відповідальності пасажирів за порушення правил перевезення. Відповідальність за порушення зобов'язань із перевезення має специфіку, що відрізняє її від звичайної відповідальності за порушення зобов'язань. Пасажир також несе відповідальність за будь-яку шкоду, завдану авіаперевізнику або особам, перед якими авіаперевізник несе відповідальність.

Встановлено, що в разі порушення зобов'язання, яке виникає з договору, протиправною визнається поведінка боржника, який порушує умови договору. Наголошується, що пасажир самостійно несе відповідальність за отримання всіх потрібних документів: віз, дозволів тощо. Відповідальність пасажирів за порушення правил перевезення має зазначитися у договорі перевезення пасажирів та багажу.

Договір вважається укладеним з моменту придбання пасажиром квитка або багажної квитанції, дія договору завершується, коли пасажир прибув у місце призначення та залишив транспортний засіб. Із метою забезпечення належного виконання договору повітряного перевезення необхідно здійснювати послідовні і взаємопов'язані дії, що обумовлені у договорі перевезення.

Встановлено, що немає єдиного підходу до визначення цивільно-правової відповідальності, а також відсутній основний підхід до розуміння її сутності.

Ключові слова: договір перевезення пасажирів, договір, пасажир, зміст договору, зміст договору перевезення, права та обов'язки пасажирів, відповідальність сторін.

Prilensky Ihor

FEATURES OF CIVIL LIABILITY OF PASSENGERS UNDER THE CONTRACT OF CARRIAGE BY AIR IN UKRAINE

The presented article provides a general description of the civil liability of passengers under the contract of carriage by air in Ukraine. It is determined that civil liability arises for breach of obligation, and it is manifested through the commission of the debtor's illegal actions, or, as it is said, the debtor's illegal behavior. Such conduct that violates the rule of law is considered illegal, regardless of whether the offender knew or did not know about the illegality of his behavior.

Civil liability is applied for breach of obligations by the parties to the contract of carriage by air. The grounds and cases of application of civil liability for violation of transport obligations are regulated by the Civil Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Transport" and other laws, transport codes and statutes, as well as departmental acts of the Ministry of Infrastructure of Ukraine.

Features of responsibility of the passenger for violation of rules of transportation are considered. Liability in transportation obligations has a specificity that distinguishes it from the usual liability for breach of obligations. The passenger is also liable for any damage caused to the air carrier or persons to whom the air carrier is liable.

It is established that the obligation arising from the contract, the behavior of the debtor that violates the terms of the contract is considered illegal. It is emphasized that the passenger is responsible for obtaining all necessary documents: visas, permits, etc. The passenger's liability for violation of the rules of carriage must be specified in the contract of carriage of passengers and luggage.

The contract is considered concluded from the moment the passenger purchases a ticket or luggage receipt, the contract expires when the passenger arrives at the destination and leaves the vehicle. In order to ensure the proper performance of the contract of carriage by air, it is necessary to carry out consistent and interrelated actions stipulated in the contract of carriage.

It is established that there is no single approach to the definition of civil liability, and there is no basic approach to understanding its essence.

Key words: passenger transportation agreement, agreement, passenger, content of the agreement, content of the transportation agreement, rights and obligations of the passenger, responsibility of the parties.